

Bolkestein

als Nigeria buitenlandse investeringen belangrijk zijn. Men is zo'n dertig jaar geleden begonnen met het doen van investeringen in deze industrie. Regeringen komen, regeringen gaan, ook in Nigeria. Men kan investeringen niet intrekken als er een nieuwe regering komt. Met andere woorden: een onderneming als Shell, die deze investeringen is begonnen, staat betrekkelijk machteloos als er een nieuwe regering aantreedt die een slecht bewind voert. Men kan daartegen protesteren. In het geval van de gerechtelijke moord op Ken Saro-Wiwa is door de president-directeur van Shell, de heer Herkströter, een brief geschreven aan de regering om clementie te vragen. Dat heeft niet mogen helpen. Dat betekent dat een onderneming als Shell, die toch gehouden wordt om te moeten leven met de regering van de dag, weinig kan uitrichten tegen de wantoestanden die daar bestaan. Sterker, als een onderneming als Shell zich zou terugtrekken en niet langer kon voldoen aan de financiële behoeften van een ontwikkelingsland als Nigeria, zou de situatie slechter zijn dan nu. Met andere woorden: het antwoord op de vraag van mevrouw Verspaget is dat het niet wel mogelijk is om via intrekking van gedane investeringen de situatie ter plaatse te verbeteren. Bovendien is niemand in deze wereld overtuigd van de bonafides van de Nigeriaanse regering. Daar heeft niemand Shell voor nodig.

Minister **Pronk**: Mijnheer de voorzitter! De tweede vraag was aan de regering gesteld. Mede namens en in overleg met collega Wijers wil ik daarop het volgende zeggen. In de eerste plaats doet Shell momenteel zeer zijn best. Daarom is er geen enkele aanleiding tot wat voor maatregel van de kant van de overheid dan ook. In de tweede plaats wijs ik erop dat burgers mondig zijn. Er is nooit aanleiding voor de regering om in een mondige samenleving als de Nederlandse burgers ergens toe op te roepen. Burgers nemen hun eigen beslissing, ook met kennis van zaken, ook rekening houdend met de huidige situatie en het huidige beleid van de desbetreffende ondernemingen.

De heer **Weisglas** (VVD): Voorzitter! Volgens vele kranten heeft minister Pronk gezegd dat het hem spijt dat de Nederlandse regering niet in staat is om Shell te boycotten. Ik vraag de minister of hem dat inderdaad spijt. Zo ja, is dat al dan niet het standpunt van de regering? Ik verneem ook graag de mening van de minister van Economische Zaken hierover.

Wellicht was minister Pronk toch een beetje in de war op het grand gala van Het Genoeg, want mijn collega Anne Lize van der Stoel was, in tegenstelling tot hetgeen de minister zojuist heeft gezegd, op dat grand gala helemaal niet aanwezig. De minister zou zich misschien een oud Surinaams gezegde moeten aantrekken dat luidt: wie met modder gooit, ziet de grond onder zijn voeten verdwijnen.

Minister **Pronk**: Voorzitter! Dat laatste is mij niet helemaal duidelijk. Ik heb zojuist al gezegd dat ik mij misschien vergiste. Ik heb mij dus inderdaad vergist. Mevrouw Van der Stoel was daar niet aanwezig. Overigens heeft dat niets te maken met modder smijten. Ik weet niet precies waar die opmerking op slaat, maar ik mag vanaf deze plaats geen tegenvragen stellen; ik mag slechts vragen beantwoorden. Maar dit was geen vraag!

Wat de eerste vraag van de heer Weisglas betreft, stel ik het op prijs dat hij mij nog een keer in de gelegenheid stelt om te zeggen wat ik wel of niet heb gezegd. Misschien is het handig als ik via de voorzitter het bandje van de desbetreffende bijeenkomst aan de Kamer doe toekomen.

(De bandopname is opgeslagen in de notulen van deze vergadering.)

Minister **Pronk**: Ik ben zo spoedig mogelijk van vragen over Shell die uit de zaal kwamen weggegaan. Ik pleeg mijn woorden op een goudschaaltje te wegen over het algemeen, zeker wetend dat het desbetreffende onderwerp sommigen aan het hart gebakken is. Ik heb gezegd dat de overheid wel eens geprobeerd heeft – dat was de gemeentelijke overheid – om algemeen beleid te formuleren met betrekking tot het niet meer doen

van aankopen bij bepaalde ondernemingen. Het ging om gemeentelijke overheden die bijvoorbeeld wilden dat bedrijven die tropisch hardhout gebruikten bij de bouw van woningen en gebouwen niet meer in aanmerking konden komen voor overheidsopdrachten. Dat kon niet en dat betreurd ik, zo heb ik gezegd.

De heer **Marijnissen** (SP): Voorzitter! Ik vraag minister Wijers wat hij wilde zeggen toen hij dat niet mocht. Onderschrijft de heer Bolkestein de kwalificatie van de heer Pronk van de praktijken van Shell in Nigeria, te weten "uitbuiting"? Zo niet, welke kwalificatie wil hij dan op de politiek van Shell in Nigeria plakken?

Minister **Wijers**: Voorzitter! Ik dank de heer Marijnissen dat hij mij nog de kans geeft antwoord te geven op deze vraag. Dat antwoord is overigens niet bijzonder opwindend, namelijk dat Buitenlandse Zaken regelmatig contacten heeft met Shell, zoals wij dat zelf ook hebben op tal van thema's. Wij weten hoe de gang van zaken op dit moment is in Nigeria. De heer Pronk heeft daarover al iets gezegd. Het bedrijf doet erg zijn best om een aantal zaken ook ecologisch in goede banen te leiden.

De heer **Bolkestein** (VVD): Mijnheer de voorzitter! Mijn kwalificatie van de uitspraak als zouden de activiteiten van Shell in Nigeria neerkomen op "uitbuiting" is dat ik deze krankjorum vind.

Wat mijn beoordeling van het gedrag van Shell in Nigeria betreft, sluit ik mij aan bij de woorden van de minister van Economische Zaken.

Vragen van het lid Van Rey aan de staatssecretaris van Financiën, over de **pomphouderscompensatieregeling**.

De heer **Van Rey** (VVD): Voorzitter! De CDA-fractie heeft vorige week schriftelijke vragen gesteld naar aanleiding van persberichten over een eventueel onderzoek door de

De heer Vermeend, staatssecretaris van Financiën

Europese Commissie naar aanleiding van de compensatieregeling. Zij heeft ook schriftelijke vragen gesteld over de stand van zaken met betrekking tot het overleg. De CDA-fractie heeft dat terecht gedaan. Namens de VVD-fractie wil en mag ik daarover niets zeggen, maar vanwege het spoedeisende karakter stel ik wel een aantal vragen over de voorschotregeling.

Voorzitter! Tot mijn spijt moet ik u meedelen dat ik de gesprekken met belanghebbenden niet op een bandje heb, dus ik kan die niet overleggen! Ik kan slechts melden dat in de media het bericht heeft gestaan dat nog geen enkele pomphouder in de grensstreek een voorschot heeft gekregen. De eerste vraag aan de staatssecretaris is dan ook of dat bericht juist is. Zo ja, waarom zijn er geen voorschotten verstrekt? Is het waar dat de uitvoering is overgedragen aan SENTER? Dit agentschap van Economische Zaken heeft meegedeeld geen geld te hebben ontvangen van het ministerie van Financiën.

Voorzitter! Mijn laatste vraag is of de staatssecretaris bereid is – gisteren dan wel vandaag – om direct tot uitbetaling van voorschotten over te gaan. Of is hij van mening dat de grenspomphouders dit financieel nog wel aankunnen?

Staatssecretaris **Vermeend**: Voorzitter! Ik refereer tevens aan de schriftelijke vragen van de heer Reitsma, want de vragen van de heer Van Rey liggen in het verlengde daarvan. Ik zal hierop kort antwoorden. Is het waar dat er nog niets is uitbetaald? Ik wijs de heer Van Rey erop dat het hier om een besluit van 21 juli 1997 van de minister van Financiën gaat. Mijn politieke mogelijkheden op dit punt zijn dus wat beperkt. Ik ben niettemin gaarne bereid om erop te antwoorden. Dat antwoord luidt als volgt. Ik heb mij laten vertellen dat SENTER problemen had met het computerprogramma dat betalingsopdrachten moest overboeken. Men heeft mij meegedeeld dat de zaak inmiddels hersteld is en dat de pomphouders eind deze week of begin volgende week hun geld zullen ontvangen. Het is dus niet zo dat Financiën geen geld geeft aan SENTER.

De heer **Van Rey** (VVD): Voorzitter! Hier wordt parlementaire geschiedenis geschreven. De staatssecretaris zei zojuist dat het een besluit van de minister van Financiën is en dat hij derhalve beperkt is in zijn mogelijkheden. Hij heeft echter ook altijd zijn woordje klaar op alle andere dossiers

van de minister van Financiën. Ik begrijp die opmerking dus niet. Hij is degene die verantwoordelijk is voor de accijns. Dat betekent in ieder geval dat wij met hem ook die afspraak hebben gemaakt.

De schuld wordt gegeven aan het computerprogramma. SENTER heeft echter in perspublicaties meegedeeld dat dat programma volledig gereed was, maar dat er geen geld van Financiën was gekomen. Nu houd ik er helemaal niet van om de zwartepiet door te geven, maar het stemt mij wel tevreden dat die voorschotregeling deze week haar beslag krijgt. Betekent dat ook dat degenen die al in de problemen zijn gekomen, nog op extra hulp kunnen rekenen?

Staatssecretaris **Vermeend**:

Voorzitter! Ik loop niet weg voor mijn verantwoordelijkheid, maar ik wijs er alleen op dat het om een besluit van de minister van Financiën gaat. De heer Van Rey weet net zo goed als ik dat wij eerst hebben overwogen om te komen tot een fiscale regeling, maar dat het uiteindelijk een subsidieregeling is geworden op basis van hoofdstuk IXB. En daarom is het een besluit van de minister. Niettemin ben ik graag naar de Kamer gekomen om vragen te beantwoorden.

Ik blijf erbij dat het lag aan het computerprogramma. De betrokkenen krijgen deze week of in ieder geval begin volgende week hun geld. Ik zal in overleg met de minister laten nagaan of er problemen zijn. Ik zal voorts overleg voeren met de minister van Economische Zaken – omdat het een agentschap van SENTER betreft – om nog eens te kijken waar er problemen zijn. Mochten er nog meer problemen zijn, dan zal ik de Kamer daarover berichten.

De heer **De Jong** (PvdA): Voorzitter! Ik wil de heer Van Rey een vraag stellen. Er is een eenvoudig ezelsbruggetje: als er geld moet worden binnengehaald, dan denken wij altijd eerst aan de staatssecretaris van Financiën, terwijl wij bij het uitgeven van geld altijd denken aan de minister van Financiën. Er is nu een probleem met het uitgeven van geld. Welke beweegredenen had de

De Jong

heer Van Rey dan om toch de staatssecretaris van zijn werk te halen, en niet de minister van Financiën?

De heer **Van Rey** (VVD): Voorzitter! De heer De Jong was er vorig jaar nog niet bij, maar de accijns-wijzigingen hebben een heel lange voorgeschiedenis gehad. De staatssecretaris van Financiën heeft het desbetreffende wetsvoorstel indertijd verdedigd.

Vragen van het lid M.B. Vos aan de minister van Verkeer en Waterstaat en staatssecretaris Kohnstamm van Binnenlandse Zaken, over **het gebruik van persoonsgebonden streepjescodes bij de waterschapsverkiezingen van het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht**.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! Op dit moment vinden er waterschapsverkiezingen plaats in vier waterschappen. Dat zijn onder meer het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht en het waterschap Rijn en IJssel. Dat ik juist deze twee waterschappen noem, heeft de volgende reden. De kiezers – en ik ben daar een van – hebben een stembiljet ontvangen met een streepjescode daarop. Nu staat weliswaar in het boekje van de waterschappen dat dit bedoeld is om te herleiden of een kiezer uit een bepaald kiesdistrict komt of tot een bepaalde groep van kiezers behoort, maar dit blijkt niet het geval te zijn. Het blijkt namelijk om individuele streepjescode te gaan. Ook de projectleider van het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht heeft dit bevestigd en heeft gezegd dat de codes gebonden zijn aan namen van kiezers.

Mijn fractie heeft hier een groot probleem mee. Zij vindt dat een wezenskenmerk van de rechtsstaat toch is dat wij geheime stemmen houden. Dit lijkt mij, eerlijk gezegd, in flagrante strijd met de Kieswet en ook met de wet op de privacy. Ik wil deze twee bewindspersonen derhalve de volgende vragen stellen.

Willen de bewindslieden bevestigen dat de codes die gehanteerd worden individuele codes zijn? Hoe

is het overigens in de andere waterschappen gesteld waar op dit moment verkiezingen worden gehouden? Wat is het oordeel van de bewindspersonen over het feit dat het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht in de handleiding bij de stemmingen over de streepjescode vermeldt: "Er bestaat geen verbinding met uw naam". Dit blijkt echter wel degelijk het geval. Dat is ook erkend door het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht.

Mijn laatste vragen luiden als volgt. Hoe heeft dit kunnen gebeuren? Welke rol hebben minister en staatssecretaris gespeeld? Waren zij hiervan op de hoogte? Hoe kunnen zij waarborgen dat er op deze wijze geheime verkiezingen gehouden worden?

Minister **Jorritsma-Lebbink**: Mijnheer de voorzitter! De staatssecretaris van Financiën had net het probleem dat hij moest spreken over een regeling die is uitgebracht door de minister van Financiën. Ik heb nu het probleem dat ik antwoord moet geven op een vraag die in de provinciale staten van Noord-Holland gesteld moet worden. Weliswaar ben ik verantwoordelijk voor de Waterschapswet, maar daarin is geregeld dat voor de verkiezingen van waterschappen de provincie verantwoordelijk is en dat de provincie daar ook een verordening voor vaststelt. Wij hebben natuurlijk wel geïnformeerd hoe het nu precies zit. Ik zal daarover graag informatie geven.

Het waterschap heeft besloten om schriftelijke verkiezingen te houden voor de verkiezing van het algemeen bestuur. Dat is wettelijk mogelijk gemaakt. Wij hebben daar een paar jaar geleden toe besloten. Dat is geregeld in het provinciale kiesreglement. Dit reglement heeft voor eenieder en dus ook voor de Kamer ter inzage gelegen. Het doel van het schriftelijk houden van verkiezingen is een hoge respons tegen aanvaardbare kosten, met waarborging van de anonimiteit.

In het kiesregister staan de naam, adres, woonplaats en gegevens van de kiesgerechtigde, een uniek nummer (de barcode) en de categorie (gebouwd, ongebouwd of ingezetene) waarvoor men kiesgerechtigd is. De stembiljetten bevatten naast uiteraard de namen van de

personen waarop gestemd kan worden een barcode, een willekeurig nummer. De noodzaak daartoe is het kunnen verifiëren dat er geen dubbele stemmen worden uitgebracht, bijvoorbeeld als iemand een duplicaatstembiljet wordt uitgereikt. Toch is anonimiteit gewaarborgd door de volgende procedure. Die is ook vastgelegd door de provincie. Tot 24 november, 12.00 uur, kan iedereen een duplicaatstembiljet krijgen. Op basis van het kiesreglement en de unieke code daarin, wordt een biljet uitgereikt dat aan de hand van de code na het stemmen kan worden vergeleken met een eventueel toch uitgebrachte stem met het eerste uitgereikte biljet. Op 24 november, om 12.05 uur, worden alle bestanden van het kiesregister, twee dus, met zowel naam als barcodegegevens bij het waterschap vernietigd. Vanaf dat moment kan geen relatie meer worden gelegd tussen de gegevens en de barcode. Op het vernietigen wordt toegezien door een beëdigd deskundige, de zogenaamde EDP-auditor. De stembiljetten worden op 25 november geopend en door middel van de barcode wordt gesorteerd op de willekeurige barcodevolgorde, niet terug te brengen tot de adresvolgorde, en wordt gelezen op welke categorie de stem is uitgebracht en wordt er gecontroleerd of er niet meer dan het toegestane aantal stemmen wordt uitgebracht.

Mijn conclusie is derhalve dat er geen enkel gevaar is dat de anonimiteit wordt geschonden.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Op een belangrijke vraag heb ik nog geen antwoord gehad. Hoe vindt de minister het dat het hoogheemraadschap tegen de mensen zegt dat de barcode niet aan de naam is verbonden? Dat lijkt mij foute voorlichting. De mensen wordt daar wat voorgelogen. Ik vind dat ernstig. Ik wil daar een reactie op horen van de minister.

Vervolgens is het de vraag hoe de kiezer zeker kan weten dat de ont koppeling plaatsvindt. Daar kan wel een mooie procedure voor zijn ontwikkeld, maar de kiezer moet er dus maar op vertrouwen dat een ander die volgt. De belangrijkste vraag is daarom uiteindelijk of dit niet een procedure is die niet moet plaatsvinden en die niet op deze